

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.411.4.14.2024

Pani
Małgorzata Warchoł
Dyrektor
Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej
„Podleśna Przystań”
ul. Podleśna 6
37-450 Stalowa Wola

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/24/004/LRZ - Realizacja zadań opiekuńczo wychowawczych w domach dziecka w latach 2022 – 2024
oraz sprawdzenie wykonania wniosków pokontrolnych sformułowanych w ramach kontroli P/21/089
Realizacja zadań opiekuńczo wychowawczych w domach dziecka

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza „Podleśna Przystań”, ul. Podleśna 6, 37-450 Stalowa Wola ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Małgorzata Warchoł, Dyrektor Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej „Podleśna Przystań” w Stalowej Woli – od 1 lipca 2021 r. (dalej: Dyrektor).
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo - wychowawczych. 2. Realizowanie działań opiekuńczo - wychowawczych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2022 – 2024 (badaniami kontrolnymi mogą być objęte także dowody sporządzone przed tym okresem, jeżeli dotyczą zagadnień objętych kontrolą).
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontrolerzy	Edward Lis, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LRZ/152/2024, z dnia 15 listopada 2024 r. Monika Marciniak główny specjalista kontroli państwowej upoważnienie do kontroli nr LRZ/25/2025, z dnia 17 lutego 2025 r.

(akta kontroli tom I str. .3-5)

¹ Dalej: Placówka lub Dom Dziecka

² Dz.U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Uzasadnienie oceny ogólnej

Dom Dziecka będący placówką opiekuńczo-wychowawczą spełniał wymogi dotyczące miejsca prowadzenia działalności, określone w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej⁴ W Placówce zapewniono warunki lokalowe zgodnie z wymogami zawartymi w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej⁵ Pracownicy Domu Dziecka posiadali wymagane kwalifikacje zawodowe, niezbędne do wykonywania obowiązków oraz uczestniczyli w szkoleniach i kursach podnoszących ich kwalifikacje zawodowe.

W Placówce stosowano Standardy Ochrony Praw Dziecka, opracowane przez Rzecznika Praw Dziecka⁶, dotyczące podstawowych praw dzieci do wychowywania w rodzinie, a także działań na rzecz powrotu dzieci do rodzin biologicznych i pomocy w przygotowaniu do samodzielnego życia. Dzieciom zapewniono dobre warunki do życia, nauki, zabawy i wypoczynku.

W Domu Dziecka podejmowano działania reintegracyjne zmierzające do powrotu dzieci do rodzin biologicznych, a także do usamodzielnienia. Dzieci brały udział w zajęciach dodatkowych: terapeutycznych, logopedycznych, korepetycjach z matematyki i języków obcych, informatycznych, rehabilitacyjnych, korekty wad postawy, fizykoterapii i rehabilitacji, psychoedukacyjnych i psychologicznych oraz zajęciach sportowych. Poza działaniami opiekuńczo – wychowawczymi, Placówka organizowała także dla wychowanków wypoczynki w czasie ferii zimowych i wakacji oraz wycieczki, a także imprezy o charakterze kulturalnym i integracyjnym:

W toku kontroli stwierdzono nieprawidłowości polegające na tym, że w sporządzanych diagnozach psychofizycznych nie uwzględniono wszystkich wymogów wynikających z przepisów rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej, tj. zapisów § 14 ust. 4 pkt 4 i 5: dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub w rodzinnym domu dziecka, a także wskazań dotyczących przygotowania do usamodzielnienia. Ponadto plany pomocy sporządzane przez wychowawców nie spełniały wymogów określonych w §15 ust. 3 pkt 1 oraz § 15 ust 4 pkt 1 i 3a rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

W ocenie NIK dobrą praktyką stosowaną w Placówce było natomiast sporządzanie dla wszystkich wychowanków w każdym roku nowych diagnoz psychofizycznych uwzględniających zmiany rozwojowe dzieci.

OBSZAR

1. Organizacja procesu udzielania pomocy w placówkach opiekuńczo wychowawczych.

Opis stanu faktycznego

1. Dom Dziecka działał na podstawie decyzji Wojewody Podkarpackiego z dnia 29 grudnia 2020 r. zezwalającej z dniem 1 stycznia 2021 r. Powiatowi Stalowowolskiemu na prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej typu socjalizacyjnego.

Zgodnie z treścią przedmiotowej decyzji Placówka zapewniała dzieciom pozbawionym trwale lub okresowo opieki rodziny całodobową opiekę i wychowanie oraz zaspokajała podstawowe potrzeby dzieci w sferze bytowej, rozwojowej, emocjonalnej, zdrowotnej, społecznej i religijnej. Placówka miała charakter

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 177, ze zm. dalej: *ustawa o pieczy zastępczej*

⁵ Dz. U. nr 292 poz. 1720 ze zm.:dalej: *rozporządzenie w sprawie pieczy zastępczej*

⁶ https://brpd.gov.pl/sites/default/files/standardy_ochrony_praw_dziecka_-_ebook.pdf dalej Standardy Praw Dziecka

koedukacyjny i obejmowała całkowitą opieką dzieci w wieku od 10 do 18 roku życia (a w przypadku kontynuowania nauki do 25 roku życia).

W ramach prowadzonej działalności Placówka zapewnia dzieciom:

- całodobowe wyżywienie, zaopatrzenie w odzież, podręczniki i przybory szkolne, środki czystości oraz przedmioty użytku osobistego,
- korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, w tym terapeutycznej i rehabilitacyjnej,
- dostęp do nauki i pomocy w nauce w ramach zajęć dodatkowych, korekcyjnych, kompensacyjnych, wyrównawczych i stymulujących rozwój,
- dostęp do zajęć sportowych, rekreacyjnych oraz kulturalno-rozrywkowych,
- możliwość praktyk religijnych, zgodnych z przekonaniami dziecka,
- realizację indywidualnego planu pomocy dziecku, przygotowanego we współpracy z asystentem rodziny, uwzględniającego możliwości psychofizyczne i sytuację rodzinną dziecka,
- regularne i bezpośrednie kontakty wychowanków z rodziną biologiczną i osobami bliskimi,
- podejmowanie współpracy z rodziną dziecka w celu poszerzenia jej kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz poprawy sytuacji życiowej, umożliwiające powrót dziecka do rodziny biologicznej,
- przygotowanie do samodzielnego życia, w ramach indywidualnego planu usamodzielnienia.

Placówka zapewniała wychowankom tzw. „kieszonkowe” na zasadach określonych w regulaminie przyznawania kieszonkowego dla wychowanków

W latach 2022 – 2024 w Placówce przebywało jedno dziecko z orzeczeniem o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym. Zgodnie z art. 105 ust. 1 pkt. 1 placówką opiekuńczo-wychowawczą sprawującą opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności jest placówka typu specjalistyczno-terapeutycznego. Z wyjaśnień Dyrektora, wynika, że dziecko z ww. orzeczeniem zostało przyjęte do Placówki na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Stalowej Woli – Wydziału Rodzinnego i Nieletnich oraz skierowania Starosty Stalowowolskiego. Dziecko nie zostało skierowane do placówki typu specjalistyczno-terapeutycznego ze względu na brak dostatecznej ilości tego typu placówek na terenie powiatu. Chłopiec bardzo dobrze zaaklimatyzował się w Placówce, a kolejna zmiana środowiska nie służyłaby jego dobru. W ocenie Dyrektora Placówki, decyzja dotycząca pozostawienia wychowanka w Placówce okazała się słuszna, wychowanek uprawiał się sport i osiągał duże sukcesy w turniejach olimpiad specjalnych, a jego funkcjonowanie społeczne było bardzo dobre.

(akta kontroli tom I str. 6-75, 90-92)

2.i 3. Placówka spełniała wymogi dotyczące miejsca jej prowadzenia określone przepisami art. 106 ust. 2 i ust. 2a ustawą o pieczy zastępczej: zlokalizowana była samodzielnym, wolnostojącym budynku.

Ustalono, że w Placówce zapewnione zostały warunki lokalowe i wyposażenie wymagane dla placówki opiekuńczo-wychowawczej przepisem w § 18 ust.3 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej. Budynek, w którym znajdował się Dom Dziecka przeznaczony był tylko na jego działalność. Na terenie działki, na której znajduje się Placówka, nie było budynków należących do innych podmiotów.

Na terenie nieruchomości gruntowej zorganizowana była strefa ogrodowo-rekreacyjna dla dzieci oraz trawiaste boisko do piłki nożnej,

Teren Placówki był wyposażony w lampy oświetleniowe zamocowane na słupach i był chroniony przez firmę „SKAREM”. W Domu Dziecka nie zamontowano monitoringu wizyjnego.

Wewnątrz budynku Placówki znajdowały się:

- kuchnia,
- kotłownia z piecem grzewczym,
- pomieszczenia magazynowe: odrębnie magazyn spożywczy i magazyn chemiczny ze środkami czystości.
- sześć pokoi sypialnianych w tym: dwa pokoje chłopięce (trzyosobowe), jeden pokój dziewczęcy (trzyosobowy), jeden pokój dziewczęcy (jednoosobowy), dwa pokoje dla dzieci mniejszych, jeden pokój dziewczęcy i jeden pokój chłopięcy. Pokoje wyposażone były w podstawowe sprzęty i meble: szafy i szafki osobiste. łóżka, stanowiska do nauki (biurka, krzesła obrotowe, lampki biurkowe),
- cztery łazienki dla wychowanków w tym: dwie łazienki chłopięce z łączną liczbą czterech toalet, dwie łazienki dziewczęce z łączną liczbą czterech toalet. Łazienki wyposażone są w wanny, prysznice, stanowiska z umywalkami, dwie pralki automatyczne oraz automatyczną suszarkę. Jedna z łazienek doposażona w akcesoria dla dzieci małych typu: przewijak, wanienki do kąpieli, podstawki pod toaletę i umywalkę.
- jadalnia i aneks kuchenny – pomieszczenia do wspólnego spożywania i przygotowywania posiłków, wyposażone w stół, krzesła, lodówkę, zmywarkę, kuchenkę elektryczną, zlewozmywak, wyspę kuchenną z blatem roboczym i szafkami do przechowywania naczyń i wyposażenia AGD,
- dwie sale świetlicowe do pobytu w ciągu dnia, stanowiące wspólną strefę do wypoczynku, rozmów, zajęć grupowych wyposażone w zestaw wypoczynkowy (sofy, pufy, stolik), sprzęt RTV, regały i komody na pomoce dydaktyczne, zabawki,
- sala komputerowa, miejsce do nauki, zajęć dodatkowych, wyposażone w 4 stanowiska komputerowo - biurowe, laptopy, drukarkę, pomoce naukowe i dydaktyczne,
- szatnia wyposażona w szafki, pawlacze, wieszaki,
- pokój socjalny dla wychowawców,
- strefa obsługi administracyjnej (kancelaria i gabinet dyrektora).
- duża sala konferencyjna do zajęć grupowych (wyposażona w sprzęt RTV, rzutnik, tablicę magnetyczną),
- duża sala świetlicowo-terapeutyczna w której odbywają się zajęcia z psychologiem, logopedą, terapeutą środowiskowym, wyposażona w strefę wypoczynkowo-rekreacyjną, stoliki do zajęć, pomoce naukowe, terapeutyczne, dydaktyczne,
- pokoje odwiedzin dla rodziców biologicznych z oddzielną toaletą, wyposażone w zabawki edukacyjne, książki, puzzle, kredki itp.,
- gabinet pedagoga,
- księgowość i archiwum.

W trakcie oględzin nie stwierdzono: barier (ograniczeń) przy wejściu i wyjściu z budynku, krat w oknach pomieszczeń przeznaczonych dla wychowanków, braku klamek w drzwiach i oknach, obecności kamer w pokojach. Stan sanitarny pomieszczeń nie budził zastrzeżeń.

Wychowankowie mogli korzystać z pomieszczeń Placówki w sposób zapewniający im intymność i poczucie bezpieczeństwa.

(akta kontroli tom I str. 80-82)

4. Liczba dzieci przebywających w Placówce według stanów na dzień 1 stycznia i 31 grudnia lat: 2022, 2023 i 2024 – wynosiła 14. Stwierdzono okresowe przebywanie w Placówce więcej niż regulaminowej liczby 14 dzieci, zarazem były to dzieci poniżej 10 roku życia.

Sytuacje te miały miejsce w okresie 10-28.03.2022 r. (jedno dziecko), 29.03.-22.06.2022 r. (dwoje dzieci), 23.06.- 10.07.2022 r. (jedno dziecko), 1-28.08.2022 r. (jedno dziecko), 29.04.-22.09.2024 r. (jedno dziecko). Wszystkie przyjęcia ponad regulaminową liczbę 14 dzieci – dokonane były na mocy postanowień Sądu Rodzinnego w Stalowej Woli i wydanych na ich podstawie skierowań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (dalej: PCPR) w Stalowej Woli. Dyrektor Placówki wystąpiła z czterema wnioskami do Wojewody Podkarpackiego o zezwolenie na przyjęcie kolejnych dzieci ponad limit 14.

1. Dwoje dzieci zostało przyjętych w trybie art. 15zzzzz ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2⁷.
2. W dniu 1 sierpnia 2022r – przyjęto wychowanka, a następnie do Wojewody Podkarpackiego został złożony wniosek o wydanie decyzji zezwalającej na przyjęcie dziecka ponad dopuszczalny limit. W dniu 17 sierpnia 2022r – Dyrektor Placówki zwróciła się do Wojewody Podkarpackiego z prośbą o zawieszenie wszczętego postępowania, uzasadniając prośbę faktem, iż faktycznie na co dzień w placówce obecnych jest 14 dzieci. Jedna wychowanka w wieku 24 lat przebywała wówczas w Lublinie, gdzie studiowała i pracowała. Stan dzieci wrócił do ustawowej liczby 14 wychowanków w dniu 29 sierpnia 2022r. w związku z usamodzielnieniem się innego pełnoletniego wychowanka. Wobec tych okoliczności Wojewoda Podkarpacki zawiesił a następnie umorzył postępowanie w przedmiotowej sprawie.
3. 29 kwietnia 2024 r. – przyjęto wychowanka i Dyrektor wystąpiła z wnioskiem do Wojewody Podkarpackiego o wydanie decyzji zezwalającej, uzasadniając przyjęcie chłopca pobytem jego siostry w placówce zgodnie z art. 95 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r o pieczy zastępczej (z uwagi na nierozdzielanie rodzeństwa). Z uwagi na tą okoliczność Dyrektor zwróciła się do Wojewody Podkarpackiego⁸ o zawieszenie wszczętego na podstawie wcześniejszego wniosku postępowania administracyjnego, z uwagi na zasadę łączenia rodzeństwa.

Pismem z dnia 1 lipca 2024r. – Wojewoda Podkarpacki poinformował Placówkę o zawieszeniu postępowania w przedmiotowej sprawie.

Dyrektor Placówki wyjaśniła, że *podejmując decyzję o ww. przyjęciach kierowała się dobrem dzieci i koniecznością udzielenia natychmiastowej pomocy w sytuacjach zagrożenia ich zdrowia lub życia. We wszystkich ww. przyjęciach Sąd Rejonowy w Stalowej Woli wydał w tych sprawach postanowienia, a PCPR w Stalowej Woli stosowne skierowania. Jednocześnie Placówka była organizacyjnie na takie sytuacja przygotowana, z zachowaniem ustawowych warunków dotyczących pracy opiekuńczo-wychowawczej.*

(akta kontroli tom I str. 87-88)

6. Według stanu na 31.12.2024 r. w Placówce zatrudnionych było 17 pracowników, z tego: 10 pracowników kadry opiekuńczo-wychowawczej i 7 pracowników kadry pomocniczo-administracyjnej. W kontrolowanym okresie Placówka nie zatrudniała psychologa w formie umowy o pracę. Spowodowane to było brakiem chętnych do podjęcia zatrudnienia w Placówce.

⁷ Dz.U.2024.683 t.j.

⁸ pismo z dnia 20.06.2024

W zakresie opieki psychologicznej dla wychowanków Placówka korzystała z usług wyspecjalizowanego podmiotu zewnętrznego tj. Poradni Psychologicznej w Ośrodku Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży *Pozytywka* zlokalizowanej w SPZOZ w Nisku, następnie psychologów świadczących usługi na podstawie umów zlecenia oraz Centrum Psychologii i Psychiatrii *Euro Medica* sp. z o. o.

Dyrektor Placówki wyjaśniła, że *powodem były trudności związanych z pozyskaniem i zatrudnieniem doświadczonych psychologów, oraz dużymi kosztami wynagrodzeń za ich pracę. W 2023 i 2024 r. w ramach pozyskanych środków zewnętrznych placówka zatrudniała dwóch psychologów na umowę zlecenia.*

W wyniku kontroli pracowników ustalono, że w aktach osobowych:

- 1) pedagoga i psychologa brak było dokumentów potwierdzających, że osoby te nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe, natomiast w przypadku wychowawcy K.Ł. przedmiotową informację uzyskano dopiero w dniu 19 lutego 2025 r.;
- 2) psychologa i osoby prowadzącej terapię brak było dokumentów potwierdzających, że w stosunku do tych osób przed nawiązaniem stosunku pracy lub przed dopuszczeniem do innej działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi uzyskano informację, czy dane osoby były zamieszczone w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym lub w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze;
- 3) w przypadku wychowawców A.S i J.S. informację, o których mowa w pkt. 2 uzyskano dopiero po 24 i 4 dniach od dopuszczenia do pracy, w przypadku osoby prowadzącej terapię informację pozyskano 3.10.2023 r. przy umowie trwającej od 2.09.2020r., natomiast w przypadku pedagoga przedmiotową informację uzyskano dopiero w roku 2023 przy zatrudnieniu trwającym od roku 2009.

Dyrektor Placówki wyjaśniła, że *brak zapytania w przypadku pedagoga i jednego wychowawcy był przeoczeniem, które zostało skorygowane zaraz to jego wychwyceniu, jeszcze w trakcie trwania kontroli.*

- wychowawca K. Ł. – dostarczyła zapytanie z KRK dnia 19.02.2025r.
- pedagog – dnia 25.02.2025r.

W przypadku psychologa: A. Ł – specjalista został zweryfikowany w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym następnego dnia po podpisaniu umowy zlecenia tj. 13.06.2024r. - *ale przed dopuszczeniem do pracy z dziećmi. Pierwsze godziny pracy psychologa w dniu 12. 06.2023r. – dotyczyły zapoznania się z dokumentacją wychowawczą, oraz omówieniem i ustaleniem zasad organizacji pracy z pedagogiem i kadrą wychowawczą. Pierwszy kontakt z dziećmi w ramach indywidualnych zajęć miał miejsce w dniu 20.06.2023 roku, a więc po weryfikacji psychologa w Rejestrze w dniu 13.06.2023r.*

W przypadku osoby prowadzącej terapię: M. Sz. – specjalista zatrudniony na umowę zlecenie w dniu 02.09.2020r. Zweryfikowana przez placówkę w Rejestrze Sprawców Przestępstw na tle seksualnym w dniu 03.10.2023 roku (przed wejściem w życie Ustawy Lex Kamilek). Zgłoszenie utworzenia konta w systemie Rejestru Sprawców Przestępstw na tle Seksualnym – Dyrektor wysłał w dniu 01.09.2022r. Procedury związane z aktywizacją konta trwały do 26.09.2022r. (w tym dniu otrzymano informację o aktywizacji konta dla podmiotu instytucjonalnego POW Podleśna Przysań). Decyzja oraz działania podjęte w celu o utworzeniu konta w systemie, podyktowane były przejściem wieloletnich wychowawców placówki na emeryturę

i koniecznością zatrudnienia nowych osób na tych stanowiskach. Wszyscy nowo zatrudnieni pracownicy byli weryfikowani w aktywowanym dla placówki systemie, najszybciej jak tylko było to możliwe. W przypadku wychowawcy A.S. – zatrudnionej 05.09.2022r. – pracownik został zweryfikowany 29.09. 2022 roku (3 dni po aktywizacji konta w systemie, z powodu występujących problemów technicznych związanych z funkcjonowaniem systemu). W przypadku drugiego wychowawcy – J.S. zatrudnionego 2.11.2023r. weryfikacja nastąpiła 4 dniach po zatrudnieniu z tych samych względów. System podczas weryfikacji często sprawia problemy techniczne, a czas oczekiwania uniemożliwiał realizację innych obowiązków. Ponadto sprawdzenie wychowawców oraz pedagoga i osoby prowadzącej terapię nastąpiło przed 15 lutego 2024r. (przed wejściem w życie ustawy „Kamilowej” zobowiązującej pracodawcę do weryfikacji pracownika w rejestrze). Dyrektor podniosła również, iż zarówno psycholog jaki osoba prowadząca terapię to osoby, które były aktywne zawodowo, zatrudnione wówczas w szkołach, świetlicach i innych instytucjach zajmujących się pracą z dzieckiem. Wychowawcy naszej placówki współpracowali wcześniej zarówno z psychologiem jak i terapeutą w ramach kontaktów i współpracy z instytucjami w których osoby te były zatrudnione (placówki oświatowe). Były to osoby znane naszym wychowankom, polecane, cieszące się dobrą opinią w środowisku pracy, co zostało zweryfikowane i potwierdzone przez ich przełożonych rozmowy telefonicznej mającej na celu uzyskanie opinii przełożonych. W związku z tym nie było żadnych wątpliwości i przesłanek do konieczności dokonywania sprawdzeń w rejestrach karnych. W okresie objętym kontrolą pracownicy Placówki korzystali ze szkoleń i kursów podnoszących ich kwalifikacje zawodowe.

(akta kontroli tom I str. 95-108)

7. W okresie objętym kontrolą w Placówce przeprowadzonych zostało 10 kontroli:

- cztery przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Stalowej Woli (brak zaleceń pokontrolnych),
- trzy przez Wojewodę Podkarpackiego; zalecenia pokontrolne dotyczyły: podjęcia działań w celu organizacji opieki nad dziećmi zarówno w dzień jak i w nocy, dostosowania ilości kadry wychowawczej gwarantującej bezpieczeństwo każdego dziecka oraz zapewnienie indywidualnej pracy z dzieckiem oraz grupą wychowanków, prowadzenie bieżącej dokumentacji pedagogicznej, zapewnienie dzieciom dostępu do systematycznej terapii i opieki pedagogicznej, podjęcie działań w celu uregulowania liczby dzieci przebywających w placówce,
- jedna przez Starostwo Powiatowe w Stalowej Woli, zalecenia pokontrolne dotyczyły: księgowania wynagrodzeń, składek ZUS, podatku do Urzędu Skarbowego, w paragrafie 4170-wynagrodzenia bezosobowe – zgodnie z klasyfikacją budżetową, skorygowania błędów pisarskich w umowach zlecenia, prowadzenie na bieżąco księgi wychowanków, dostosowania ilości kadry dla zapewnienia bezpieczeństwa i opieki wychowankom, stworzenie koncepcji zagospodarowania piętra budynku, nie w pełni wykorzystywanego po ustawowej redukcji liczby wychowanków do 14 dzieci,
- jedna przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zalecenia pokontrolne dotyczyły: dokonania korekty różnic w zakresie składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenia zdrowotne oraz Fundusz Pracy,
- jedna przez Komisję Rewizyjną, zalecenie pokontrolne dotyczyło podjęcia działań w celu znalezienia rozwiązania na zaadoptowanie niewykorzystanej części budynku na potrzeby placówki.

Placówka zrealizowała zalecenia i wnioski pokontrolne.

Do Urzędu Wojewódzkiego w Rzeszowie i Starostwa Powiatowego w Stalowej Woli, a także do Placówki nie wpłynęły skargi na prowadzoną przez Placówkę działalność opiekuńczo-wychowawczą.

(akta kontroli tom I str. 109-124)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

1. Stwierdzono przypadki dopuszczenia do pracy z dziećmi pracowników z naruszeniem wymogów określonych w art. 98 ust 3 ustawy o pieczy zastępczej to jest bez dokonania sprawdzenia, że osoby te nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe bądź nie figurują w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym lub w Rejestrze osób, w stosunku do których Państwowa Komisja do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 wydała postanowienie o wpisie w Rejestrze.

Nieprawidłowość ta w toku kontroli została usunięta.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK w Placówce zapewniono wynikające z przepisów ustawy o pieczy zastępczej i rozporządzenia w sprawie pieczy warunki organizacyjne, kadrowe i lokalowe do należytej realizacji zadań opiekuńczo-wychowawczych wobec dzieci. Pracownicy posiadali wymagane kwalifikacje oraz regularnie uczestniczyli w szkoleniach podnoszących ich kompetencje. Cele i ustalony zakres zadań Domu Dziecka były spójne i wynikały z obowiązujących przepisów prawa.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczące braku w aktach osobowych niektórych pracowników dokumentów potwierdzających, że osoby te nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe, oraz potwierdzających, że w stosunku do tych osób przed nawiązaniem stosunku pracy lub przed dopuszczeniem do innej działalności związanej z wychowaniem, edukacją, wypoczynkiem, leczeniem małoletnich lub z opieką nad nimi uzyskano informacje, czy dane osoby były zamieszczone w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym w toku kontroli zostały usunięte.

Równocześnie NIK stwierdza, że przez okres jednego roku nie była zapewniona wychowankom pomoc psychologiczna, pomimo starań Dyrektora podejmowanych w celu zatrudnienia psychologa.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

2. Realizowanie działań opiekuńczo wychowawczych.

2.1. W wyniku analizy próby 12 diagnoz psychofizycznych wychowanków ustalono, że:

- diagnozy psychofizyczne były sporządzane przez psychologa lub pedagoga w terminie:
- do 1 miesiąca od przyjęcia dziecka do placówki (6 przypadków);
- do dwóch miesięcy od przyjęcia dziecka do placówki (5 przypadków);
- 84 dni od przyjęcia dziecka do placówki.

Ustalono ponadto, że:

- w 12 przypadkach (100%) brak było odpowiednio do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka, wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka;
- w 12 przypadkach (100%) brak było odpowiednio do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka, wskazań dotyczących przygotowania dziecka do usamodzielnienia.

Ustalono, że w Placówce w każdym roku dla każdego wychowanka sporządzano nowe diagnozy psychofizyczne.

Zgodnie z:

- § 14 ust. 1 rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej niezwłocznie po przyjęciu dziecka do placówki opiekuńczo-wychowawczej albo do regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej sporządza się diagnozę psychofizyczną dziecka;
- § 14 ust. pkt 4 i 5 rozporządzenia z dnia 22 grudnia 2011 r. diagnoza zawiera, odpowiednio do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka, wskazania dotyczące pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka oraz przygotowania dziecka do usamodzielnienia.

(akta kontroli tom II str. 3- 17)

2. W okresie objętym kontrolą dla każdego przyjętego do Placówki wychowanka zgodnie z § 15 ust 1 ~~rozporządzenia~~rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej sporządzone zostały przez wychowawcę we współpracy z pedagogiem Placówki plany pomocy⁹.

W wyniku analizy 12 planów pomocy¹⁰ ustalono, że:

- zapisy w analizowanych dokumentach formułowane były w sposób bardzo lakoniczny i nie odnosiły się do wszystkich wymaganych obszarów funkcjonowania dziecka wymaganych przepisami §15 ust. 3 pkt 1 oraz § 15 ust 4 pkt 1 i 3a rozporządzenia w sprawie pieczy; i tak:
- w dwóch przypadkach plan pomocy nie uwzględniał wskazań zawartych w diagnozie psychofizycznej;
- w pięciu przypadkach działania długoterminowe uwzględniające w szczególności wiek dziecka jego możliwości psychofizyczne, sytuację rodzinną zostały sformułowane, jednakże w sposób bardzo lakoniczny np. szersza diagnoza sytuacji rodzinnej;
- w jednym przypadku w ogóle nie określono działań długoterminowych uwzględniających w szczególności wiek dziecka jego możliwości psychofizycznych i sytuacji rodzinnej;
- w jednym przypadku cel krótkoterminowy był niezgodny z celem głównym;
- w jednym przypadku nie określono potrzeb dziecka w sferze opiekuńczej, rozwojowej i emocjonalnej;
- plany pomocy nie zawierały w swej treści informacji o obszarach do poprawy bądź zmiany oraz podsumowania realizacji celów i działań założonych za dany okres ze wskazaniem co udało się osiągnąć a czego nie, co należy poprawić bądź zmienić.

W okresie objętym kontrolą Placówka zapewniła wychowankom udział w zajęciach dodatkowych, wspomagających i stymulujących rozwój, kompensujących braki w sferze edukacyjnej i emocjonalnej. Według analizy rocznego planu pracy placówki, były to zajęcia z zakresu terapii pedagogicznej z elementami SI, zajęcia z profilaktyki uzależnień, socjalizacyjne, uspołeczniające, kreatywne i twórcze z zakresu arteterapii. Pomoc w nauce zapewniali korepetytorzy zatrudnieni w ramach umów zlecenia. Odbывały się również zajęcia specjalistyczne i terapeutyczne prowadzone przez logopedę, psychologów i pedagoga. Dodatkowym wsparciem psychologicznym wychowankowie byli objęci również poza terenem placówki w ramach porozumień zawartych z tego typu podmiotami leczniczymi (Ośrodkiem Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży *Pozytywka*, oraz Centrum Psychologii i Psychoterapii Euro Medica.

⁹ w przypadku wszystkich analizowanych spraw nie został przydzielony rodzinie asystent rodziny

¹⁰ Dotyczących tych samych wychowanków, dla których poddano kontroli diagnozy psychofizyczne.

Wszystkim dzieciom zapewnione zostały świadczenia wskazane w § 18 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej oraz w art. 93 ust. 4 ustawy o pieczy zastępczej.

W Placówce obowiązują wprowadzone Zarządzeniem Dyrektora nr 22/2021 z dnia 15 stycznia 2021r. procedury¹¹ wewnętrzne określające postępowanie między innymi w następujących sytuacjach:

- przyjęcia nowego wychowanka do placówki,
- interwencyjnego przyjęcia wychowanka do placówki,
- postępowania kryzysowego,
- gospodarowania lekami,
- postępowania w przypadku samowolnego opuszczenia placówki przez wychowanka,
- postępowania w razie znalezienia w placówce środków psychoaktywnych.

Obowiązujące w Placówce regulacje wewnętrzne określały sposób przekazywania i dokumentowania informacji o dzieciach, procedury postępowania w przypadku przemocy. Opracowane zostały także, wspólnie z funkcjonującym w placówce Samorządem wychowanków *Wspólne zasady mieszkańców placówki*¹². Dokument został wprowadzony Zarządzeniem Dyrektora nr 7/2021 z dnia 04.01.2021r. określał i regulował zasady wspólnego życia wychowanków w placówce.

Uwzględnione zostały w nim min: prawa i obowiązki wychowanków, zasady czasowego pobytu dzieci poza placówką, zasady przyjmowania odwiedzin w placówce, informacje dotyczące sposobu zapewnienia świadczeń zdrowotnych, żywieniowych, sanitarnych, realizacji obowiązku szkolnego, czynów zabronionych, dopuszczalnych form konsekwencji za niewłaściwe zachowania, ale także nagród i pozytywnego wzmacniania wychowanków.

W ww. procedurach i regulacjach wewnętrznych określono zasady dotyczące m.in.

- sposobu przekazywania i dokumentowania informacji między pracownikami Placówki na temat dzieci dotyczącej procesu wychowania i podejmowanych decyzji, w tym w związku z zachowaniem agresywnym lub innym niestosownym do wieku,
- zasady zgłaszania przez wychowanków swoich uwag, postulatów, wniosków, opinii dotyczących spraw osobistych i Placówki, w tym wychowawców,
- sposobu kierowania do dzieci konsekwencji i nagradzania oraz możliwości odwoływania się od konsekwencji.

Wychowankowie i pracownicy Placówki byli zapoznawani z obowiązującymi zasadami i procedurami postępowania, zawartymi w ww. uregulowaniach wewnętrznych. Wychowankowie i pracownicy Placówki potwierdzali to podpisami na protokołach ze spotkań, na których prezentowane były obowiązujące w Placówce procedury.

Do Dyrektora Placówki nie wpływały skargi i odwołania wychowanków od nałożonych na nich konsekwencji. Nie odnotowano także nieprawidłowego zachowania pracowników Placówki względem dzieci, naruszających ich godność i poczucie bezpieczeństwa.

Zasady dotyczące sposobu nakładania konsekwencji i nagradzania dzieci określone zostały w regulaminie organizacyjnym Placówki, oraz *zasadach*) Informacje dotyczące nałożonych konsekwencji lub przyznanej nagrody były odnotowane w dokumentacji wychowawczej którą stanowiła *punktacja miesięczna* będąca załącznikiem do regulaminu kieszonkowego. Zgodnie z obowiązującymi procedurami konsekwencje w postaci punktów minusowych nie były stosowane w obecności

¹² Dalej: *zasady*

innych wychowanków. O ich nałożeniu wychowanek był informowany w pokoju wychowawców przez wychowawcę sprawującego dyżur.

W okresie objętym kontrolą w Placówce przebywało łącznie 20 wychowanków.

Ustalono, że:

- 13 wychowanków przebywało w Placówce ponad 24 miesiące;
- dwóch wychowanków opuściło Placówkę z powodu osiągnięcia 18 roku życia;
- jeden wychowanek opuścił Placówkę z powodu osiągnięcia 25 roku życia
- dwóch wychowanków opuściło Placówkę z powodu umieszczenia w rodzinie zastępczej;
- dwóch wychowanków opuściło Placówkę z powodu adopcji;
- żaden wychowanek nie przebywał w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym¹³ lub w Młodzieżowym Ośrodku Socjoterapii¹⁴.

Czworo dzieci miało uregulowaną sytuację prawną i było w trakcie procesu adopcyjnego.

(akta kontroli tom II str.18-72,151-174)

3. Szczegółowym badaniem objęto harmonogramy pracy wychowawców Placówki za miesiące: lipiec, grudzień 2022 r. 2023 r. oraz 2024 r. Ustalono, że: liczba dzieci pozostających pod opieką jednej osoby pracującej z dziećmi w Domu Dziecka odpowiadała potrzebom dzieci oraz rodzajowi prowadzonych zajęć zgodnie z wymogami określonymi w § 10 ust. 1, 2 i 3; § 11 ust. 1 i 2; § 12 ust. 1 i 2, § 16 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pieczy.

Placówka organizowała dla wychowanków zajęcia terapeutyczne, w tym terapii pedagogicznej, logopedycznej i zajęciowej, zajęciach rewalidacyjnych, zajęciach kompensacyjnych, treningu umiejętności społecznych. W zajęciach terapeutycznych (w tym z terapii pedagogicznej) jednorazowo nie uczestniczyło więcej niż pięcioro dzieci. W okresie objętym kontrolą z zajęć terapeutycznych skorzystało 19 dzieci, w tym 9 dzieci wyłącznie z terapii pedagogicznej.

W trakcie zajęć opiekuńczo – wychowawczych pod opieką jednego wychowawcy nie przebywało więcej niż 14 dzieci, zaś podczas zajęć z pedagogiem – nie więcej niż sześcioro dzieci. Wychowawcy kierowali procesem wychowawczym nie więcej niż trojga dzieci. Wychowankowie uczęszczali na zajęcia pozalekcyjne, tj. zajęcia sportowe w ramach SKS (piłka nożna, koszykówka, siłownia, boks, badminton, zajęcia muzyczno-taneczne w MDK, zajęcia plastyczne. W ramach porozumienia z Dyrektorem sąsiadującej z placówką szkoły podstawowej, mogli nieodpłatnie korzystać z boiska ORLIK. Uczestniczyli w placówce w zajęciach z samoobrony prowadzonych przez Policjanta posiadającego kwalifikacje w tym zakresie.

Brali udział w turniejach sportowych organizowanych dla pomiędzy różnymi placówkami opiekuńczo-wychowawczymi, oraz w lokalnych programach i projektach np.: Podkarpackim Projekcie Edukacyjnym „Śmierć oczami dziecka”, ogólnopolskich akcjach „Sprzątania Świata”, projektach ekologicznych, lokalnych inicjatywach mających na celu integrację międzypokoleniową, pomoc seniorom.

Ponadto dla dzieci organizowane były wyjazdy i wyjścia do kina, do muzeum, wycieczki rowerowe, ogniska, grille, basen, integracyjne pikniki majowe jesienne na które zapraszani byli również rodzice wychowanków. Podczas wakacji dzieci wyjeżdżały na kolonie i obozy letnie. W Placówce obowiązywała procedura gospodarowania środkami 500+, 800+¹⁵, wprowadzona zarządzeniem Dyrektora

¹³ Dalej: MOW

¹⁴ Dalej: MOS

¹⁵ Ustawa z 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1576.)

w sprawie przyjęcia procedur wewnętrznych¹⁶. Zgodnie z tym zarządzeniem według której środki finansowe były gromadzone na indywidualnych subkontach dzieci. Środki 800+ przeznaczone były na rozwój zainteresowań dzieci, wypoczynek wakacyjny, kursy prawa jazdy, zakupy sprzętów i odzieży, o które wnioskowali wychowankowie na obowiązującym formularzu wniosku. Wniosek podpisany przez wychowanka i akceptujący wychowawcę był podstawą do dokonania zakupu, udokumentowanego fakturą lub rachunkiem, podpisanego na odwrocie przez wychowanka. Dla wychowanków pełnoletnich opuszczających Placówkę, na podstawie składanych przez nich wniosków do Dyrektora Placówki, zgromadzone środki przekazywane były na ich konta bankowe. W przypadku dzieci niepełnoletnich opuszczających Placówkę o środki te wnioskowali opiekunowie prawni.

Zadania pracowników Placówki zatrudnionych na stanowiskach wykonujących czynności opiekuńczo – wychowawcze (wychowawcy, pedagog) określone zostały w zakresach czynności, a także w regulaminie organizacyjnym Placówki. Wychowawcy oraz pedagog realizowali zadania zgodnie z ustalonym miesięcznym harmonogramem pracy.

W Placówce w latach 2022 – 2024 miały miejsce zmiany kadrowe, wynikające głównie z przejściami na emeryturę wieloletnich wychowawców. Na emeryturę przeszło czterech wychowawców, jeden przebywał na bezpłatnym urlopie w wyniku długotrwałej i przewlekłej choroby. W miejsce odchodzących, Zatrudnieni zostali nowi wychowawcy, proporcjonalnie do liczby etatów na tym stanowisku przewidzianych w strukturze organizacyjnej placówki.

Dla wszystkich pracowników zatrudnionych w Placówce sporządzono zakresy czynności zawierające zróżnicowany zakres zadań opiekuńczo – wychowawczych.

W okresie objętym kontrolą nie występowały sytuacje zamknięcia Placówki, nie było także przerw w zakresie sprawowania opieki nad dziećmi.

Z analizy harmonogramów pracy wychowawców¹⁷ wynika, że w okresach, kiedy stan przekraczał 14 wychowanków, została zapewniona dodatkowa, wzmożona obsada na dyżurach zarówno dziennych jak i nocnych.

Warunki lokalowe również zostały zaadaptowane i przystosowane do opieki nad dziećmi poniżej ustawowego kryterium wiekowego.

Zasady sprawowania dyżuru nocnego zostały określone w obowiązujących w placówce procedurach wprowadzonych Zarządzeniem Dyrektora nr 22/2021 z dnia 15 stycznia 2021r.

Na podstawie danych z *Zeszytu Raportów* ustalono, że wychowawcy dokonywali obchodów nocnych co najmniej trzykrotnie w ciągu nocy. W okresie objętym kontrolą w Placówce nie było przerw w sprawowaniu opieki nad dziećmi.

(akta kontroli tom II str. 176-186)

4. W wyniku kontroli kart, arkuszy i ewidencji prowadzonych dla poszczególnych wychowanków ustalono, że:

- karty pobytu dziecka; karty udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa, pedagoga arkusze badań i obserwacji psychologicznych oraz pedagogicznych; ewidencje były sporządzane jednolicie dla każdego dziecka;
- dokumenty zawierały wymagane elementy, wpisy w nich był dokonywane na bieżąco, a w przypadku kart pobytu z zachowaniem terminów określonych w przepisie § 17 ust. 4 rozporządzenia w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej dotyczyły aktualnych potrzeb i problemów wychowanków,

¹⁶ Zarządzenie Dyrektora POW „Podleśna Przystań” nr 22/2021 dnia 15 stycznia 2021 r. w sprawie przyjęcia procedur wewnętrznych.

¹⁷ Szczegółowym badaniem objęto harmonogramy pracy wychowawców Placówki za miesiące: lipiec, grudzień 2022 r. 2023 r. oraz 2024 r.

identyfikowały trudności i definiowały działania zaradcze, nie były ogólne i lakoniczne oraz nie powtarzały się (nie były identyczne) przez kolejne miesiące;

- dokumentacja pracy psychologa i pedagoga była prowadzona na bieżąco, w sposób usystematyzowany, spójny, odzwierciedlała prowadzoną pracę wychowawczą i terapeutyczną;
- działania podejmowane przez pedagoga i psychologa zawierały elementy: terapii psychologicznej, rozmów wspierających, relaksacji, doradztwa zawodowego w przypadku starszych wychowanków.

Dzieci przebywające w Placówce miały zapewnioną szeroką gamę zajęć o charakterze edukacyjnym, sportowym i integracyjnym.

Wychowankowie zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami edukacyjnymi mieli zapewnione korepetycje i zajęcia wyrównawcze.

Informacje dotyczące podawania leków dla dzieci (nazwa leku, dawkowanie) zapisywano w „Zeszycie zleceń”. W Placówce dla każdego z wychowanków prowadzone były „Zeszyty lekarskie”, w których lekarze podstawowej opieki zdrowotnej i specjaliści dokonywali wpisów z każdej wizyty.

(akta kontroli tom II str. 76-101)

5. i 6. Dyrektor Placówki zgodnie z obowiązującymi wymogami ustawowymi zwoływała Zespoły ds. Okresowej Oceny Sytuacji spełniający wymogi określone w art. 137 ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej. Posiedzenia Zespołu odbywały się zgodnie z art. 139 ust.1 ustawy o pieczy zastępczej, tj. w miarę potrzeb nie rzadziej niż co pół roku.

Szczegółowemu badaniu poddano dziewięć spraw dzieci, które były przyjęte do Placówki w latach 2022 – 2024.

Ustalono, że:

- 1) o posiedzeniach zespołu zawiadamiani byli następujące organy i instytucje:
 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Stalowej Woli;
 - Miejski Ośrodek Opieki Społecznej w Stalowej Woli;
 - rodzice wychowanków;
 - przedstawiciele szkół do których uczęszczali wychowankowie;
 - Sąd Rodzinny w Stalowej Woli
 - Ośrodek Adopcyjny w Rzeszowie
- 2) wychowankowie placówki nie uczestniczyli w posiedzeniach zespołu;
- 3) zapisy w dokumentacji dotyczącej oceny odnosiły się do wszystkich zagadnień, enumeratywnie wymienionych w art. 136 ustawy o pieczy zastępczej i szczegółowo odnosiły się do sytuacji ocenianego wychowanka,
- 4) sporządzone oceny zawierały podpisy wszystkich osób oceniających
- 5) z protokołów z posiedzeń zespołów wynika, że podczas posiedzeń zespołu każdorazowo dokonywano analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem, celem ich ewentualnej modyfikacji oraz zmiany i indywidualizacji planu pomocy dziecku.
- 6) pomimo prawidłowych zawiadomień w posiedzeniach zespołu uczestniczyli tylko niektórzy rodzice

We wszystkich przypadkach objętych badaniem dziewięciu spraw dzieci przebywających w placówce w latach 2022 - 2024 Zespół sporządzał opinie dotyczące okresowej oceny sytuacji dziecka w placówce i zasadności dalszego pobytu zgodnie z art. 139a ustawy o pieczy zastępczej.

W wyniku posiedzeń dla każdego dziecka została przygotowana opinia, która następnie była przesłana do właściwego Sądu i Ośrodka Adopcyjnego.

W wyniku wydanych przez Zespół opinii dwoje dzieci zostało umieszczonych w rodzinach adopcyjnych, dwoje w rodzinach zastępczych, jedno zostało

zakwalifikowane do adopcji i oczekuje na rodzinę, kolejnych dwoje jest zgłoszonych do ośrodka adopcyjnego oczekując na kwalifikację.

(akta kontroli tom II str. 102)

7. Pracownicy placówki informowali dzieci przy przyjęciu do Placówki o przysługujących im prawach, a informacje w tym zakresie były umieszczone w ogólnodostępnym miejscu. Wychowankowie po przybyciu do Placówki byli zapoznawani z obowiązującym regulaminem organizacyjnym i aktami prawnymi dotyczącymi praw dzieci. W kontrolowanym okresie w Placówce odbywały się raz na miesiąc spotkania samorządu wychowanków, na których przedstawiane lub też na bieżąco przypominane były m.in. prawa i obowiązki dziecka, w tym prawa do pomocy radzenia sobie w trudnych sytuacjach, zakres indywidualnej pomocy specjalistów, prawa do szacunku, prawa do wyrażania swoich opinii, a także postulaty wychowanków dotyczące ich nowych pomysłów, propozycje modyfikacji obowiązujących zasad. W trakcie tych spotkań informowano dzieci o obowiązującym w Placówce systemie konsekwencji i nagród, a także instytucjach, w których mogą uzyskać pomoc (Rzecznik Praw Dziecka, Policja, Ośrodek Pomocy dla Pokrzywdzonych). Wspólne Zasady Mieszkańców oraz telefony zaufania, kontakt do instytucji pomocowych były wywieszone na tablicy informacyjnej przeznaczonej dla wychowanków.

W Placówce obowiązywały Standardy Ochrony Małoletnich.

(akta kontroli tom II str. 103-114)

8. W Placówce podejmowane były działania reintegracyjne mające na celu powrót dzieci do rodzin biologicznych stosownie do przepisów ustawy o pieczy zastępczej¹⁸. W okresie objętym kontrolą prowadzone były działania reintegracyjne wobec dzieci objętych opieką Placówki, z wyjątkiem sytuacji pozbawienia rodziców władzy rodzicielskiej.

Placówka każdorazowo zapraszała rodziców na posiedzenia Zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka w celu omówienia sytuacji dziecka i możliwości jego powrotu do domu rodzinnego, czy też zasadności dalszego pobytu w Placówce. Każdorazowe przybycie rodzica było odnotowywane jego podpisem w protokole Zespołu. Rodzice otrzymywali pisemne zaproszenia na posiedzenia Zespołu, odbierając je osobiście podczas odwiedzin lub zaproszenia były wysyłane pocztą. W Placówce na bieżąco obserwowano relacje wychowanków z członkami rodziny, rodzice byli informowani o istotnych dla dziecka wydarzeniach, zapraszani na komunie, bierzmowania, mobilizowani do częstych odwiedzin.

W okresie objętym kontrolą rodzice uczestniczyli w integracyjnym pikniku jesiennym i majowym, byli zaangażowani w przygotowanie takich uroczystości jak: Pierwsza Komunia św., organizacja urodzin. Ustalono także, że mieli możliwość uczestnictwa w konsultacjach lekarskich, wizytach specjalistycznych, zebraniach i uroczystościach szkolnych.

Na podstawie informacji¹⁹ z PCPR w Stalowej Woli oraz z Ośrodka Adopcyjnego przy Regionalnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Rzeszowie ustalono, że Dyrektor Placówki podejmowała współpracę z tymi organami mającą na celu przeniesienie podopiecznych Placówki do zdeinstytucjonalizowanej formy opieki, których powrót do rodzin biologicznych był niemożliwy.

¹⁸art. 4 pkt.1, 2, 3, art. 93 ust.4 pkt 3 i 4 ustawy o pieczy zastępczej

¹⁹ W toku niniejszej kontroli wystąpiono w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Stalowej Woli do Ośrodka Adopcyjnego przy Regionalnym Ośrodku Polityki Społecznej w Rzeszowie o udzielenie informacji dotyczącej współpracy podejmowanej przez Placówkę w zakresie przeniesienia podopiecznych Placówki do zdeinstytucjonalizowanej formy opieki (rodzina zastępcza/przysposabiająca, adopcja).

Pracownicy Placówki uczestniczyli w szkoleniach dotyczących zagadnień: współczesne oblicza depresji, wspieranie rozwoju dziecka w procesie adopcji, depresja i samobójstwa u dzieci i młodzieży, dziecko jako ofiara przemocy, klient zagrażający – psychologiczne, prawne i etyczne aspekty. Ponadto kadra wychowawcza była objęta wsparciem w ramach prowadzonych w formie on-line superwizji przez terapeutę pracującego w nurcie terapii skoncentrowanej na rozwiązaniach. Pedagog i wychowawcy, jeśli jest to możliwe, odbywali wizyty domowe w miejscu zamieszkania rodziców. Tego typu wizyty miały miejsce zwłaszcza przed zaopiniowaniem przez Dyrektora zgody na czasowy pobyt w domu rodzinnym.

(akta kontroli tom II str. 115-137)

9. Szczegółowej kontroli poddano sześć spraw wychowanków, którzy zostali usamodzielnieni w okresie objętym kontrolą.

W każdym przypadku z zachowaniem terminów określonych w art. 145 ust. 1 i 2 ustawy o pieczy zastępczej wyznaczono opiekunów usamodzielnienia dla każdego wychowanka i opracowano indywidualne programy usamodzielnienia.

W sposobie i formach usamodzielnienia zaplanowano stały kontakt wychowanka z rodziną, wsparcie ze strony opiekuna usamodzielnienia na bieżąco do czasu opuszczenia Placówki, podjęcie dalszej nauki objęcie wychowanka ubezpieczeniem zdrowotnym. W każdym programie zaplanowano złożenie wniosków: o otrzymanie mieszkania socjalnego oraz o pomoc pieniężną na zagospodarowanie i kontynuację nauki.

W przypadku gdy opiekunem usamodzielnienia był pracownik Placówki na bieżąco monitorował on realizację programu dokonując wpisów w karcie stanowiącej załącznik do obowiązującego w placówce *Regulaminu pobytu*.

(akta kontroli tom II str.138-144)

10. W zakresie problemów dotyczących funkcjonowania instytucjonalnej pieczy zastępczej, Dyrektor Placówki stwierdziła, że najistotniejsze trudności w tym zakresie można podzielić na 2 obszary:

- 1) kryzys systemu pieczy zastępczej prowadzący do jego pogłębiającej się niewydolności, składają się na niego m. in. następujące czynniki:
 - systematyczny spadek osób chętnych do pełnienia funkcji rodzin zastępczych,
 - nowelizacja ustawy zakazująca tworzenie nowych placówek (wyjątkowe sytuacje mogą mieć miejsce tylko za zgodą wojewody i pozytywnej opinii Rzecznika Praw Dziecka, przy jednoczesnym braku zwiększonej ilości miejsc w pieczy na terenie powiatu),
 - brak w systemie pieczy ośrodków preadopcyjnych oraz niedostateczna ilość placówek specjalistycznych i terapeutycznych udzielających zabezpieczenia najmłodszym dzieciom, wymagającym specjalistycznej pomocy ze względu na liczne obciążenia rozwojowe i zdrowotne,
 - brak wdrożonych systemowych rozwiązań – mających na celu spójną współpracę wszystkich instytucji i służb społecznych, działających na rzecz wsparcia dziecka i rodziny. Często realizacja zadań przez poszczególne podmioty pomocy społecznej odbywa się tylko i wyłącznie we wskazanym ustawowo zakresie, nie uwzględniając szeroko rozumianej współpracy oraz spójnych i skoordynowanych działań.
- 2) dezorganizacja pracy w placówkach opiekuńczo-wychowawczych typu socjalizacyjnego, spowodowana koniecznością przyjmowania dzieci ponad regulaminową liczbę 14 wychowanków oraz dzieci poniżej 10 roku życia. Dzieci są przyjmowane w nagłych sytuacjach, wymagających natychmiastowego udzielenia bezpiecznego schronienia, z powodu głębokiego kryzysu w rodzinie.

Brakuje dostatecznej ilości miejsc w rodzinnych formach pieczy, do których należałoby kierować dzieci w tego typu przypadkach. Zabezpieczanie dzieci małych, często od pierwszych dni życia, przez placówki instytucjonalnej pieczy, odbywa się kosztem starszych wychowanków – co wymaga dużej reorganizacji pracy i zapewnienia dodatkowej wzmocnionej obsady kadrowej. Stoi to w sprzeczności z założeniem funkcjonowania 14 osobowych domów, których celem jest przygotowanie dzieci i młodzieży do najefektywniejszego usamodzielnienia się i startu w dorosłość.

(akta kontroli str.149-150)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W diagnozach psychofizycznych nie określono wskazań wynikających § 14 ust. 4, pkt 4 i 5 *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, tj. diagnozy nie zawierały, odpowiednio do wieku, rozwoju i doświadczeń dziecka, wskazań dotyczących pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka oraz opisu przygotowania dziecka do usamodzielnienia. Dyrektor Placówki wyjaśniła, że wskazania dotyczące pracy przygotowującej dziecko do umieszczenia w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka oraz opisu przygotowania dziecka do usamodzielnienia – zostają uwzględniane w późniejszym czasie, w kolejnych planach pomocy dziecku (stanowiących modyfikację planu podstawowego) w przypadku, gdy powrót dziecka do rodziny biologicznej okazuje się niemożliwy. Wnioski w tych sprawach są formułowane na posiedzeniach Zespołów ds. okresowej oceny sytuacji dziecka, w sytuacji, gdy praca z rodziną nie przyniosła oczekiwanych rezultatów.
2. W planach pomocy nie uwzględniano wymogów określonych w §15 ust. 3 pkt 1 oraz § 15 ust 4 pkt 1 i 3a *rozporządzenia w sprawie pieczy* między innymi w zakresie uwzględniania w planie wskazań zawartych w diagnozie psychofizycznej, określania działań długoterminowych uwzględniających w szczególności wiek dziecka jego możliwości psychofizyczne i sytuację rodzinną czy też potrzeb dziecka w sferze opiekuńczej, rozwojowej i emocjonalnej.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK Placówka realizowała zadania opiekuńczo – wychowawcze, które dostosowane były do zdiagnozowanych potrzeb dzieci. Dla każdego wychowanka sporządzono diagnozy psychofizyczne, plany pomocy, karty pobytu i udziału w zajęciach prowadzonych przez psychologa, pedagoga i osoby prowadzące terapie. Dobrą praktyką było sporządzanie w Domu Dziecka w każdym roku dla wszystkich wychowanków nowych diagnoz psychofizycznych uwzględniających zmieniający się etap rozwoju dziecka. W Placówce podejmowane były adekwatne do potrzeb działania reintegracyjne, których celem było umożliwienie powrotu dzieci do rodzin biologicznych. Terminowo były realizowane ustawowe zadania dotyczące usamodzielnienia wychowanków w związku z osiągnięciem pełnoletności, tj. w wymaganych terminach wyznaczono opiekuna usamodzielnienia i opracowano indywidualny program usamodzielnienia. Liczba dzieci uczestniczących w zajęciach opiekuńczych i wychowawczych, prowadzonych przez pedagoga, psychologa albo osobę prowadzącą terapię, podczas kierowania procesem wychowawczym nie przekraczała limitów wynikających z przepisów *rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej*, a także odpowiadała potrzebom oraz rodzajowi prowadzonych zajęć. W Placówce wdrożono jednolite i przejrzyste zasady upominania i nagradzania wychowanków. Wychowankom zapewniono dostęp do wiedzy określającej ich prawa i obowiązki.

Równocześnie NIK stwierdziła nieprawidłowości dotyczące sporządzanych w Placówce diagnoz psychofizycznych oraz planów pomocy.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

1. sporządzanie diagnoz psychofizycznych zgodnie z wymogami określonymi w § 14 ust. 4, pkt 4 i 5 rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej,
2. sporządzanie planów pomocy zgodnie z wymogami określonymi w §15 ust. 3 pkt 1 oraz § 15 ust 4 pkt 1 i 3a rozporządzenia w sprawie pieczy zastępczej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie.

Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Rzeszów, dnia 19 marca 2025 r.

Kontroler
Edward Lis
Doradca ekonomiczny

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie
p.o. Wicedyrektor
Witold Pałasz

/-/

/-/

Kontroler
Monika Marciniak
Główny specjalista kontroli
państwowej

/-/